

Посібник з вивчення ШІ Допомагаємо родинам разом досліджувати ШІ



Про посібник

Штучний інтелект (ШІ) змінює світ наших дітей, — від відео, які вони дивляться, до інструментів, які вони використовують у школі. Цей посібник покликаний допомогти родинам та педагогам говорити про ШІ з дітьми у відповідній для їхнього віку формі та розвивати в них навички, необхідні для життя у цифровому світі, який швидко змінюється.

Мета цього посібника:

- Допомогти родинам говорити про ШІ чесно й цікаво.
- Запропонувати завдання та ідеї, які допоможуть ознайомитися з поняттями ШІ через гру, творчість та осмислення.
- Надати школам та педагогам комунікаційні інструменти та стратегії для ознайомлення з ШІ на інклюзивній основі, з урахуванням віку учнів.
- Заохочувати молодших школярів до відповідального, етичного та добросовісного використання ШІ.

Незалежно від того, чи ви батьки допитливої дитини дошкільного віку, чи керівник школи, який планує роботу з громадою, у цьому посібнику ви знайдете для себе щось корисне.

Досліджуймо майбутнє разом!



+



common sense media®



Практичний довідник для батьків

Говоримо з дітьми про ШІ

Чому ШІ важливий для вашої дитини

Штучний інтелект (ШІ) є повсюди – від рекомендацій YouTube до віртуальних помічників, таких як Siri та Alexa. Розуміння того, як працює ШІ, може допомогти нам навчити дітей розумно користуватися технологіями. Цей посібник пропонує прості практичні способи вивчення поняття ШІ разом із дитиною, що допоможе розпочати змістовні розмови на цю тему.



Як користуватися цим довідником

1. Перегляньте [відео](#).
2. Використовуйте картки, щоб залучити дитину до обговорення тем, пов'язаних з ШІ. Ознайомтеся з можливими відповідями.
3. Спробуйте ці завдання.
4. Заплануйте використання технологій всією родиною!

Поради для батьків та вихователів

- ✓ Немає правильних чи неправильних відповідей – дозвольте дітям вільно ділитися своїми думками.
- ✓ Поділіться своїми відповідями! Діти люблять слухати думки дорослих.
- ✓ Скористайтесь словником у посібнику, щоб пояснити складні слова, наприклад, «упередження» або «алгоритм».
- ✓ Заохочуйте ставити додаткові питання, наприклад: «Чому ти так думаєш?» чи «Можеш розказати більше?»
- ✓ Не обов'язково виконувати завдання по черзі – вибирайте питання, які цікавлять вашу дитину.



+



common sense media®

Як користуватися картками для бесід



Що таке картки для бесід

Ці картки створені для того, щоб спонукати дитину до цікавих, змістовних розмов про штучний інтелект (ШІ). Кожна картка містить питання, яке стимулює допитливість, критичне мислення та креативність. Ви також знайдете приклади відповідей, які допоможуть скерувати або продовжити обговорення.

Мета

Ці картки призначені не для навчання ШІ, а для його обговорення. Мета полягає в тому, щоб разом сформувавши розуміння та створити простір для змістовних розмов про те, як технології впливають на життя вашої дитини.

Для чого їх використовувати?

Обговорення ШІ зараз допоможе дітям користуватися технологіями більш помірковано та відповідально.



Коли та де їх використовувати

- Коли ви їсте.
- Коли ви кудись їдете чи на щось чекаєте.
- Як роздуми перед сном.
- Під час прогулянки або коли ви не користуєтесь гаджетами.
- Навіть разом, наприклад, коли проводите сімейний вечір за грою.



+



common sense media®

Картки для бесід

1. Коли ти використовуєш ШІ у своєму щоденному житті?



2. ШІ може вчитися на базі даних. Як ти думаєш, що це означає?



3. Тобі коли-небудь здавалося, що додаток ніби «знає», що тобі подобається?



4. Ти коли-небудь використовував ШІ, щоб щось створити, наприклад, текст, малюнок або музику?



5. Ти довірив би безпілотному автомобілю підвезти тебе кудись? Чому?



6. Чи може ШІ бути таким же креативним, як люди?



Картки для бесід

7. Чи може ШІ помилятися? Ти колись бачив, як ШІ робить помилки?



8. На твою думку, ШІ може мати почуття? Так чи ні? Чому?



9. Як, на твою думку, штучний інтелект змінить роботу в майбутньому?



10. Чи завжди ШІ є об'єктивним? Як ШІ може бути упередженим?



11. Що найкраще може зробити ШІ?



12. Що, на твою думку, ШІ буде здатен робити через 10 років?





Можливі відповіді на картки для бесід

Картка для бесід 1: ШІ у повсякденному житті

Питання: Коли, на твою думку, ти будеш користуватися ШІ щодня?

Можливі відповіді:

- «Коли я ставлю запитання Siri або Alexa».
- «Коли я переглядаю TikTok або YouTube, мені показують відео, які мені можуть сподобатися».

Картка для бесід 2: ШІ та навчання

Питання: ШІ може вчитися на базі даних. Як ти думаєш, що це означає?

Можливі відповіді:

- «ШІ аналізує безліч прикладів і виявляє закономірності, наприклад, мої улюблені додатки знають, що мені подобається».
- «Він запам'ятовує, що люди роблять онлайн, і використовує цю інформацію, щоб вгадати, чого ми хочемо».

Картка для бесід 3: Передбачення ШІ

Питання: Тобі коли-небудь здавалося, що додаток ніби «знає», що тобі подобається?

Можливі відповіді:

- «Так! YouTube завжди рекомендує відео про мою улюблену гру».
- «Netflix пропонує фільми, які мені, ймовірно, сподобаються, і зазвичай вони вгадують!»
- «Дивує, коли вискакує реклама того, про що я щойно говорив».

Картка для бесід 4: Генеративний ШІ

Питання: Ти коли-небудь використовував ШІ, щоб щось створити (текст, малюнки, музику?)

Можливі відповіді:

- «Я попросив ChatGPT написати для мене смішну історію!»
- «Я використав додаток ШІ, щоб перетворити свою фотографію на комікс».
- «Я погрався з генератором музики на основі ШІ, і він створив гарну пісню».

Картка для бесід 5: ШІ та прийняття рішень

Питання: Ти довірив би безпілотному автомобілю підвезти тебе кудись? Чому?

Можливі відповіді:

- «Можливо, якщо це буде дуже безпечно, але я все одно хотів би мати кермо про всяк випадок!»
- «Ні, бо раптом станеться збій або він не побачить людину, яка переходить вулицю?»
- «Так! ШІ, можливо, керуватиме краще, ніж деякі люди».

Картка для бесід 6: ШІ та креативність

Питання: Чи може ШІ бути таким же креативним, як люди?

Можливі відповіді:

- «Ні, тому що у нього немає почуттів та оригінальних ідей».
- «Можливо... він може поєднувати різні речі по-новому, але він не думає так, як ми».
- «Так! Музика та художні твори, створені за допомогою ШІ, дійсно класні, навіть якщо людині довелося допомогти».



Можливі відповіді на картки для бесід

Картка для бесід 7: ШІ та помилки

Питання: Чи може ШІ помилятися? Ти коли-небудь бачив, щоб ШІ зробив щось неправильно?

Можливі відповіді:

- «Так! Моя програма автокорекції постійно робить смішні помилки».
- «Я бачив, як ШІ дав неправильну відповідь, коли я поставив йому питання».
- «ШІ не є досконалим – він знає тільки те, чого його навчають люди, а люди теж можуть помилятися!»

Картка для бесід 8: ШІ та почуття

Питання: На твою думку, ШІ може мати почуття? Так чи ні? Чому?

Можливі відповіді:

- «Ні, тому що це лише програма – вона не відчуває ні радості, ні смутку».
- «ШІ може вдавати, що має емоції, але вони не є справжніми».
- «А раптом ШІ думає, що має почуття, бо вчиться у людей?»

Картка для бесід 9: ШІ та робота людей

Питання: Як, на твою думку, ШІ змінить роботу в майбутньому?

Можливі відповіді:

- «Деякі професії можуть зникнути, наприклад, касирів або водіїв».
- «ШІ може допомогти лікарям вчасно виявляти хвороби».
- «Я думаю, що люди все одно матимуть роботу, але працюватимуть разом з ШІ. ШІ їх не замінить».

Картка для бесід 10: ШІ та об'єктивність

Питання: Чи завжди ШІ є об'єктивним? Як ШІ може бути упередженим?

Можливі відповіді:

- «ШІ може бути необ'єктивним, якщо навчається на основі помилкових або упереджених даних».
- «Якщо ШІ навчається переважно на досвіді однієї групи людей, він може не працювати належним чином для інших».
- «Ми маємо навчити ШІ бути об'єктивним, так само як ми навчаємо цього людей».

Картка для бесід 11: ШІ та розваги!

Питання: Що найкрутіше може зробити ШІ?

Можливі відповіді:

- «Мені подобаються твори мистецтва, створені за допомогою ШІ. Вони дуже креативні!»
- «ШІ у відеоіграх робить персонажів розумнішими».
- «Я думаю, це круто, що ШІ може розмовляти з тобою, як справжня людина!»

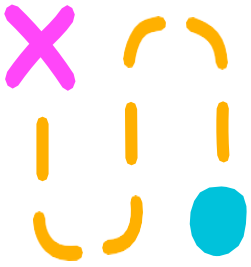
Картка для бесід 12: ШІ у майбутньому

Питання: Що, на твою думку, ШІ буде здатен робити через 10 років?

Можливі відповіді:

- «Можливо, роботи будуть виконувати всю хатню роботу!»
- «ШІ буде використовуватися в школах та допомагатиме учням у навчанні».
- Сподіваюся, ШІ не замінить нас повністю – люди все ще потрібні!

Ідеї для завдань



Завдання 1: пошук скарбів за допомогою ШІ

Подивіться навколо у своєму будинку і знайдіть п'ять прикладів застосування ШІ. Запишіть або намалюйте ці приклади та обговоріть, як ШІ приймає рішення.



Порада для батьків: поясніть, що ШІ навчається на основі закономірностей у базах даних.

Наприклад, Netflix пропонує програми на основі того, що ти дивився раніше.

Запитайте: «Як ти думаєш, ШІ завжди розуміє все правильно?»

Завдання 2: ШІ та креативність

Попросіть дитину намалювати світ своїх мрій (наприклад, замок у космосі з драконом і роботами). Скористайтеся інструментом ШІ, наприклад ChatGPT, щоб створити версію того самого завдання, виконану за допомогою ШІ.

Порівняйте два зображення.



Порада для батьків: поясніть, що у ШІ немає оригінальних ідей – він лише комбінує та поєднує елементи з даних, які він вивчив.

Ідеї для завдань 1 і 2, покрокові інструкції

1. Пошук скарбів за допомогою ШІ

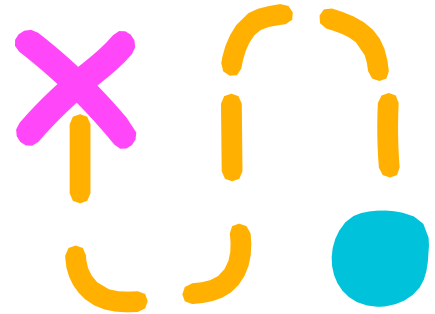
Мета: зробити ШІ видимим і зрозумілим у повсякденному оточенні дитини.

Крок за кроком:

Пройдіться по своєму будинку і знайдіть 5 прикладів застосування ШІ.

Пошукайте:

- Розумні колонки (Alexa або Siri)
- Рекомендаційні системи (YouTube, Netflix, Spotify)
- Розумні прилади або іграшки



Запитайте свою дитину:

- Що робить цей пристрій або додаток?
- Як, на твою думку, він вирішує, що показувати або говорити?

Тема для обговорення: Поясніть, що ШІ вчиться з нашої поведінки (наприклад, на що ми натискаємо, що дивимося або говоримо), щоб приймати рішення. Іноді це правильно, а іноді – ні!

2. ШІ та креативність

Мета: допомогти дитині порівняти твори мистецтва, створені людиною, з творами, згенерованими ШІ.

Необхідні матеріали: Папір та приладдя для малювання, доступ до Інтернету, генератор зображень на основі ШІ, наприклад, ChatGPT.

Крок за кроком:

1. Попросіть свою дитину намалювати малюнок уявного світу (наприклад, замок у космосі з драконом і роботами).
2. Відкрийте інструмент для створення зображень за допомогою ШІ та введіть те саме завдання, яке виконувала ваша дитина.
3. **Порівняйте два зображення. Запитайте:**
 - Чим відрізняється твій малюнок від малюнка ШІ?
 - Який з них здається більш креативним або особистим? Чому?
 - Як ти думаєш, ШІ розуміє, що він малює?



Тема для обговорення: ШІ творить, поєднуючи моделі, які він вивчив з наявних зображень. У нього немає ідей чи почуттів, як у нас.



common sense media®

Ідеї для завдань

Завдання 3: ШІ та передбачення

Нижче наведено два знімки сторінки «Цікаве» одного і того ж користувача в популярному додатку для соціальних мереж. Чи можна побачити різницю і що могло її спричинити «до» і «після»?

До



Після



Порада для батьків: Нагадайте дітям, що ШІ вчиться на основі того, на що вони натискають, тому перед натисканням необхідно добре подумати. Заохочуйте зважений підхід до медіа, обговоривши питання: «Як ти думаєш, чи завжди ШІ повинен вирішувати, що ми бачимо?»

Завдання 4: Гра в здогадки з використанням ШІ

Загадайте тварину і нехай ваша дитина ставить питання, на які можна відповісти «так» або «ні», щоб вгадати її. Після 5-7 питань подивіться, чи змогла вона вгадати правильно. Поясніть, що штучний інтелект працює так само — він навчається на даних і з часом вдосконалюється.



Порада для батьків: Обговоріть, як ШІ вдосконалюється завдяки більшому обсягу даних, але при цьому може бути упередженим, якщо не має різноманітної інформації.



+



common sense media®

Ідеї для завдань 3 і 4, покрокові інструкції

3. ШІ та передбачення



Мета:

Допоможіть дитині зрозуміти, як ШІ використовує її поведінку онлайн (наприклад, натискання та перегляди) щоб формувати те, що вона бачить, особливо на таких платформах, як соціальні мережі або стрімінгові додатки (YouTube, Netflix, Hulu).

Крок за кроком:

- Зверніть увагу, що це дві версії сторінки одного і того ж користувача, безпосередньо до та після використання додатка.
- **Запитайте:** «Які відмінності ти помічаєш між «До» і «Після»? Попросіть їх описати типи малюнків, які вони бачать на кожному з них, наприклад, спорт, акули та тварини або тістечка та яскраві смаколики.
- **Запитайте:** «Як ти думаєш, користувач сам вирішив змінити те, що бачить, чи це зробив ШІ?»
- **Запитайте:** «Як ти думаєш, чому це змінилося?» Допоможіть дитині подумати про те, як натискання або перегляд певного контенту може вплинути на те, що ШІ показуватиме в майбутньому.
- **Запитайте:** «Що може бути поганого в тому, що ШІ показує тільки один тип контенту?»

Тема для обговорення:

Системи ШІ, наприклад, алгоритми рекомендацій, можуть бути корисними, але також можуть обмежувати наше уявлення про світ, якщо ми не будемо обережними. ШІ є потужним інструментом, але ми повинні бути уважними та усвідомлювати, як він впливає на наш вибір.

4. Гра в здогадки з використанням ШІ

Мета: допомогти дитині зрозуміти, як ШІ ставить питання та навчається на основі даних.

Крок за кроком:

- Подумайте про тварину (але не називайте її).
- Нехай ваша дитина ставить питання, на які можна відповісти «так» або «ні», щоб вгадати тварину (наприклад, «Вона живе в океані?»).
- Після 5-7 питань дозвольте дитині вгадати.
- Поміняйтеся ролями й нехай ваша дитина вибере тварину.



Тема для обговорення: Це схоже на те, як працює ШІ, який збирає дані, робить припущення і вдосконалюється завдяки більшій кількості інформації. Але якщо дані обмежені або упереджені, його відповіді можуть бути неправильними або необ'єктивними.



common sense media®

Ідеї для завдань



Завдання 5: ШІ та мистецтво

Скористайтеся інструментом ШІ для створення творів мистецтва або текстів (наприклад, ChatGPT або SUNO для музики). Потім попросіть його оцінити результат: чи є він креативним? Чим він відрізняється від творчості людини?



Порада для батьків: Спонукайте дитину думати як критик і митець. Запитайте її, що їй подобається або не подобається у результатах роботи ШІ та як це можна порівняти з тим, що може створити людина. Нагадайте їй, що креативність – це не лише кінцевий результат, а й ідеї, емоції та наміри, що стоять за ним.



Завдання 6: ШІ та розв'язання проблем

Розробіть ідею проєкту на основі ШІ, який міг би допомогти розв'язати реальну проблему (зміна клімату, доступність, психічне здоров'я).



Порада для батьків: Допоможіть дитині подумати про реальні проблеми у вашій громаді чи повсякденному житті, а потім запитайте: «Як ШІ може допомогти розв'язати їх?» Спонукайте її мріяти про велике, але також зважати на те, яка інформація знадобиться ШІ і які потенційні ризики можуть виникнути.

Ідеї для завдань 5 і 6, покрокові інструкції

5. ШІ та мистецтво

Мета: Дізнатися, що таке креативність та як можна порівняти ШІ з ідеями людей.

Необхідні матеріали: Інструмент для написання текстів або створення творів мистецтва на основі ШІ (наприклад, ChatGPT або SUNO для музики).



Крок за кроком:

1. Скористайтесь інструментом ШІ, щоб згенерувати щось креативне (вірш, малюнок або пісню).
2. Перегляньте результат разом із дитиною. Запитайте:
 - Що ти думаєш про те, що створив ШІ?
 - Чи здається це креативним? Чому так чи чому ні?
 - Чим це відрізняється від того, що створила б людина?

Тема для обговорення: Креативність передбачає емоції, досвід та наміри. Це те, чим ШІ не володіє. Але він все одно може створювати цікаві речі, поєднуючи ідеї, які він вивчив.

6. ШІ та розв'язання проблем

Мета: Заохочуйте дитину розглядати ШІ як інструмент, що допомагає людям і розв'язує проблеми.

Необхідні матеріали: папір і олівець або цифрова програма для малювання/нотаток.

Крок за кроком:

- Обговоріть реальну проблему, яка турбує вашу дитину (наприклад, зміна клімату, інвалідність, психічне здоров'я).
- Запитайте: «Як ШІ може допомогти розв'язати цю проблему?»
- Створіть продукт або додаток, який використовує ШІ для розв'язання проблеми.

Обговоріть:

- Які дані знадобляться цьому ШІ?
- Що може піти не так, якщо ШІ не буде добре навчений?
- Як це допоможе людям?



Тема для обговорення: ШІ може підтримувати великі ідеї, проте це також пов'язано з відповідальністю, тому люди повинні приймати обдумані рішення щодо того, як його використовувати.

Сімейні планери з користування технологіями

Що таке сімейний планер з користування технологіями?

Сімейний планер з користування технологіями від Common Sense Media – це простий і практичний посібник, який допомагає родинам встановлювати здорові правила взаємодії дітей з інструментами та пристроями на основі ШІ.

Планер допомагає:

Визначити, якими пристроями та застосунками на основі ШІ можна користуватися (голосові помічники, рекомендаційні алгоритми на YouTube Kids, освітні ШІ-додатки, чат-боти).

Домовитися, де і коли можна користуватися інструментами ШІ (наприклад, не під час їжі чи перед сном).

Врівноважити використання технологій на основі ШІ з творчими іграми, проведенням часу на свіжому повітрі та спілкуванням з людьми.

Нагадати дітям, що ШІ не замінює вихователів, вчителів чи друзів.

Переглянути та завантажити для друку планери користування технологіями, адаптовані до різного віку дітей, можна тут: <https://www.commonsensemedia.org/family-tech-planners>



+



common sense media®

СЛОВНИК

Штучний інтелект (ШІ): програма, створена людьми, яка дозволяє комп'ютерам виконувати завдання, що здаються інтелектуальними (або розумними), так само як це роблять розумні люди.

Алгоритм: набір правил або кроків, яких дотримується комп'ютер, щоб розв'язати проблему або прийняти рішення.

Упередженість: коли система ШІ приймає необ'єктивні рішення, оскільки навчалася на основі незбалансованих або неповних даних.

Дані: інформація, яку ШІ використовує для навчання, наприклад, які відео ви переглядаєте або які слова ви вимовляєте.

Генеративний ШІ: ШІ, який може створювати такі речі, як зображення, музику або оповідання.

Машинне навчання: спосіб, за допомогою якого ШІ поступово вдосконалюється, навчаючись на основі даних.

Розпізнавання закономірностей: здатність ШІ знаходити закономірності або тенденції в даних.

Програма рекомендацій: коли система підбирає контент на основі вашої поведінки, наприклад, рекомендує відео, які вам можуть сподобатися.



+



common sense media®

Про День ШІ

День ШІ – це ініціатива, заснована MIT, яка має на меті допомогти учням класів K-12 та вчителям успішно орієнтуватися в епоху штучного інтелекту. Згодом вона перетворилася на незалежну неприбуткову організацію, яка співпрацює з дослідниками MIT з метою надання навчальних програм та програм професійного розвитку, які дозволяють учням та вчителям поглибити своє розуміння принципів роботи ШІ та його етичних впливів. Наша місія – надати педагогам знання та інструменти для відповідального впровадження ШІ у своїх класах, сприяючи розвитку критичного мислення та грамотності у сфері ШІ серед учнів.

Дізнайтеся більше на сайті: dayofai.org

Про Common Sense Media та Common Sense Education

Common Sense Media – це авторитетна неприбуткова організація, яка надає науково обґрунтовані огляди, ресурси та рекомендації, щоб допомогти родинам орієнтуватися у світі медіа та технологій. Їхня робота допомагає батькам, вихователям та педагогам приймати обґрунтовані рішення щодо цифрових інструментів та платформ, що сприяє безпечному, етичному та інклюзивному використанню технологій дітьми будь-якого віку.

Більше інформації на сайті: commonsensemedia.org



+



common sense media®